

POMEN ODMRLEGA DREVJA V GOZDOVIH

Avtorji: Luka ŠPARL, Saša VOCHL, Andrej VERLIČ

Ko pogledamo v gozd in opazimo poškodovano, odmirajoče ali padlo drevo, verjetno najprej pomislimo, da ga je treba pospraviti in čim prej odpeljati iz gozda. A ni vedno tako, tudi mrtva drevesa in odmrla lesna biomasa imajo v gozdu pomembno vlogo.

Odmrlo drevje predstavljajo vsa tista drevesa, ki so podvržena razkroju organskih snovi v anorganske. Vzroki za odmrtnje dreves so njihova starost, vpliv delovanja biotskih dejavnikov, kot so glive in žuželke, ter abiotskih, kot so npr. požar, strela, snegolom, vetrolom.

Ko govorimo o odmrlem drevju, ločimo stoječa odmrla drevesa oziroma sušice, odlomljene dele debel dreves oziroma štrclje in ležeča odmrla drevesa oziroma podrtice. V procesu postopnega razpadanja in razkroja postanejo trde sušice vse mehkejše.

Drevesa iglavcev praviloma počasneje razpadajo kot večina listavcev.

Zaradi ohranjanja biotskega ravnovesja je treba pri izbiri drevja za posek in izvajanju sečnje in spravila lesa zagotoviti, da ob upoštevanju tveganja za prenamnožitev škodljivih organizmov v gozdu ostane v povprečju vsaj 3% odmrlega lesa glede na lesno zalogo v gozdnogospodarski enoti. Pomembno je predvsem ohranjanje deleža odraslega drevja nad 30 cm premera (Pravilnik o varstvu gozdov, 2009; Odlok o Krajinskem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, 2015).

Kakšen je pomen odmrlih iglavcev v povezavi s prenamnožitvami podlubnikov? Dokler iglavec (npr. smreka) ne odmre in z njega ne odpade lubje, predstavlja potencialen vir škodljivcev, kot so podlubniki. Zato je iz gozdnogospodarskega vidika v tem primeru nujna sanitarna sečnja.

Ko naletimo na povsem odmrlo še stoječo smreko, ki je lahko z ali povsem brez lubja, takrat govorimo o sušici. Slednja več ne omogoča prenamnožitve žuželk, tako tudi ne povečuje gospodarske škode, temveč predstavlja pomemben element v gozdnem ekosistemu.

Primarna produkcija, tj. rast rastlin, poteka s fotosintezo. Odmiranje dreves pa poteka s pomočjo mikrobov, gliv in saproksilnih hroščev. Glive izločajo encime, s katerimi presnavljajo dva glavna gradnika lesa, celulozo in lignin. Ta proces lahko traja več sto

let in vključuje fazo, ko se pojavijo številne glive, dolgo fazo razkroja, kjer je pomembno delovanje mikrobov, bakterij, gliv, hroščev, ter zadnjo fazo kjer nastaja humus. Pri tem so ključni mikrobi in talni organizmi, katerih skupna masa lahko znaša več kilogramov na kvadratni meter tal. V procesu mineralizacije tako poteka dokončen razkroj odmrle organske mase v enostavne anorganske snovi, kar omogoča razvoj številnim organizmom.

Odmrlo drevje ima pomembno vlogo pri zagotavljanju habitatov vrstam organizmov in tvori ključno komponento gozdnih ekosistemov, z velikim vplivom na kroženje hranil, skladiščenje ogljika, pomlajevanje ter ohranjanje raznolikosti okolja ter biotske pestrosti.

Razpoke, dupline in votline, ki nastajajo v drevesih, omogočajo rast mahovom in lišajem ter nudijo dom malim sesalcem, hroščem, pticam in netopirjem. Majhni nevretenčarji uporabljajo odmrlo drevje za gnezdenje, prezimovanje, razmnoževanje, predstavlja pa jim tudi glavni vir hrane.

Kar 45 vrst ptic in 21 vrst sesalcev v Sloveniji uporablja dupla v sušicah za gnezdenje ali zavetje (Papež, 2005). Sušice so tudi v našem parku pomembne za malega in srednjega detla, v večjih duplih najdemo tudi velikega detla, žolne in sove. Insekti v sušicah in podrticah predstavljajo 97 odstotkov zimske hrane velikega detla (Deadwood, 2004). Mahovi potrebujejo za svoje uspevanje močno razgrajene lesne ostanke in visoko zračno vlažnost, zato na zelo suhih območjih ne bomo našli padlih debel, ki bi bila povsem prekrita z mahovi.

Nacionalni gozdni program uporablja količino odmrlega drevja kot kazalnik trajnostnega in sonaravnega gospodarjenja z gozdovi. Svetovni sklad za naravo (WWF) zahteva, da količina odmrlega drevja v evropskih gozdovih naraste do leta 2030 na 20-30 m³/ha (Deadwood, 2004).

Pri tem je pomembno opozoriti! Velik pomen odmrle drevesne biomase v gozdovih ne sme biti izgovor za slabo gozdnogospodarsko prakso, puščanje sečnih ostankov na sečišču ali neizvajanje z odločbami Zavoda za gozdove Slovenije predpisanih del. Drevje z dupli, odmirajoče in odmrlo drevje ter preostalo biomaso je v gozdu treba puščati na način, ki ne predstavlja nevarnosti za večjo prenamnožitev vrst gliv, rastlin in živali (Pravilnik o varstvu gozdov, 2009), sušic pa ne puščamo ob urejenih poteh, kjer bi lahko ob padcu poškodovale mimoidoče.

Če boste v dvomih glede ravnanja z odmrlimi drevesi v določenem gozdu – kot lastnik gozda ali njegov obiskovalec – se lahko obrnete na pristojno enoto Zavoda za gozdove Slovenije.

Uporabljeni viri:

- Deadwood - living forest. 2004. WWF.
Pridobljeno s <http://assets.panda.org/downloads/deadwoodwithnotes.pdf>,
(18. 2. 2019)
- Gozdarski slovar. 2019. Zveza gozdarskih društev Slovenije.
Pridobljeno s <http://zgds.si/wp-content/uploads/2017/01/Lexicon-sylvestre-Gozdarski-slovar-1-4del.pdf> (18. 2. 2019)
- Odlok o Krajinskem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib
(Uradni list RS 78/2015)
- Papež, J. (2005). Načrtno gospodarjenje z odmrlo lesno biomaso = Planned management of dead wood. Gozdarski vestnik, 63, 4:197-221.
- Poljanšek, S. (2008). Količina in struktura odmrlega drevja v gozdovih Slovenije: diplomsko delo – univerzitetni študij. Ljubljana. 63. str.
- Pravilnik o izvajanju sečnje, ravnanju s sečnimi ostanki, spravilu in zlaganju gozdnih lesnih sortimentov (Uradni list RS, št. 55/94, 95/04, 110/08, 83/13)
- Pravilnik o varstvu gozdov (Uradni list RS, št. 114/09, 31/16)
- Začasne smernice za upravljanje Krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib (OVO MOL, ZRSVN, 2018)